

Tjänsteutlåtande

Utfärdat 2021-10-19

Diarienummer N609-3734/20

Handläggare

Anna-Carin Öhman, Wenche Pålsson

E-post: wenche.palsson@grundskola.goteborg.se

Redovisning av uppdrag om att NPF-säkra skolor

Förslag till beslut

I grundskolenämnden

Grundskolenämnden antecknar redovisningen till protokollet och förklarar uppdraget fullgjort.

Sammanfattning

För att åstadkomma ett effektivt stöd till elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (NPF), behöver hela lärmiljön belysas, analyseras och justeras. Den sociala, pedagogiska och fysiska lärmiljön samspelar och blir en helhet för eleven. När lärmiljön tillgängliggörs minskar behovet av extra anpassningar och särskilt stöd för de elever som annars, i en mer stel och oflexibel miljö, hade varit i behov av sårlösningar.

De strategier som bör prägla arbetet mot en mer tillgänglig lärmiljö innehåller kompetensutveckling inom NPF, ökad samverkan, delaktighet och inflytande från vårdnadshavare och elever, bättre rutin för övergångar, mer tid och organisatoriska förutsättningar, uppföljning och analys och stöd utifrån vetenskap och beprövad erfarenhet.

Bedömning ur ekonomisk dimension

Grundskoleförvaltningen bedömer att implementeringen av riktlinjen bör göras inom ram. Skolenheterna är redan kompenserade i resursfördelningen för kostnader för särskilt stöd. Att åstadkomma en ambitionshöjning och ett förändrat synsätt där organisationen, och inte elever, ska bära ansvaret för elevers skolsvårigheter, är inte primärt en ekonomisk fråga utan en kompetens- och ledningsfråga.

På lång sikt finns ekonomiska vinster att göra när elever med risk att utveckla skolsvårigheter fångas upp i ett tidigt skede. Att kompetensutveckla personal i enlighet med riktlinjen bör därför betraktas som en investering.

Bedömning ur ekologisk dimension

Förvaltningen har inte funnit några särskilda aspekter på frågan utifrån denna dimension.

Bedömning ur social dimension

Att förändra skolmiljön till att bli mer tillgänglig gynnar alla elever, men kan vara direkt avgörande för att elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar ska trivas och lyckas i skolarbetet. Det handlar om att sätta fokus på lärmiljön för elever med

svårigheter främst inom områdena kognition, perception, exekutiva funktioner och motorik.

Barnkonventionen stadgar varje barns rätt till utbildning – grundskolan ska vara obligatorisk, kostnadsfri och tillgänglig för alla. Vidare ska skolan hjälpa barnet att utvecklas.¹ Synsättet återspeglas i svensk skollag, där rätten till extra anpassningar, särskilt stöd, trygghet och studiero med mera regleras för alla elever, oavsett förutsättningar.

Samverkan

Dialog har skett inom ramen för det fackliga utskottet för organisation och budget den 18 oktober 2021. Information har givits fackliga organisationer inom ramen för Förvaltningens samverkansgrupp (FSG) den 29 november 2021.

Bilagor

1. *Grundskoleförvaltningens riktlinje för tillgängliga lärmiljöer – med särskilt fokus på lärmiljöerna för elever ned neuropsykiatriska funktionshinder*, Grundskoleförvaltningen, 2021
2. Protokollsutdrag, grundskolenämnden 2020-11-17, § 276

¹ Barnkonventionen, UNICEF, §§ 28, 29.

Ärendet

Grundskolenämnden beslutade den 17 november 2020, att uppdra åt förvaltningen att skyndsamt ta fram en plan för att säkerställa att alla skolor har kompetens, arbetssätt och utformning för att möta elever med NPF. I uppdraget ingick också att se till att planen innehåller nulägesanalys, handlingsplan och kostnadsberäkningar, samt att undersöka om en NPF-säkring av alla skolor kan vara ett sätt att säkerställa att skolor har rätt kompetens och utformning. I planen skulle ingå ett erbjudande om grundläggande kompetensutveckling inom NPF för skolpersonal. Planen skulle redovisas till nämnden.

Beskrivning av ärendet

Uppdraget att höja ambitions- och kompetensnivån i förvaltningen för att bättre tillgodose undervisningen för elever med neuropsykiatriska funktionshinder, har stöd i förvaltningens kvalitetsrapport för läsåret 20/21. Den sammantagna bedömningen visar att lärmiljöer och tidiga insatser behöver utvecklas. Förvaltningens föreslagna riktlinje har också bäring på utredningen om resursskolor/SU-grupper, vilken kommer att redovisas för nämnden inom kort.

Förvaltningen har gjort bedömningen att dokumentarten *riktlinje* bättre stödjer nämndens intention, än den *plan* som uppdraget beskriver. I stadens riktlinje för styrande dokument framgår att en *riktlinje* ska ange ramarna för handlingsutrymmet i en viss fråga. *Den ger mer konkret stöd för ett visst handlande än en policy. /.../ Riktlinjer gäller tillsvidare men ska aktualitetsprövas regelbundet. Riktlinjer ska visa hur uppgifter ska utföras men lämnar visst utrymme för verksamheten att själva utforma detaljerna i arbetet. Det kan exempelvis ske genom anvisningar eller rutiner. Riktlinjer ska reglera handlandet i den befintliga verksamheten så att den bedrivs effektivt, rättssäkert och med kvalitet och även säkrar en likvärdig och ickediskriminerande verksamhet.*² En plan däremot, ska konkret ange vad som ska uppnås inom ett visst område för en tidsatt period. *Planen ska ange vilka aktiviteter, insatser eller åtgärder som ska genomföras samt eventuellt vilka metoder som ska användas. Av planen ska framgå vem eller vilka som ansvarar för att aktiviteter, insatser eller åtgärder genomförs och även när de ska genomföras. Planer kan utgöra konkretisering och operationalisering av ett beslutat program eller för att förverkliga en vision. /.../ Alla planer ska vara tidsatta. En plan kan innehålla ett fåtal mål med tillhörande indikatorer. Det ska finnas indikatorer som anger nuläget/startläge för att kunna följa utvecklingen. /.../ i vissa fall kan verksamheten behöva ta fram en detaljerad och operativ handlingsplan för att verkställa den politiska viljan.*³ Grundskoleförvaltningen menar att arbetet för en tillgänglig lärmiljö, extra anpassningar och särskilt stöd ingår som en naturlig och central del i skolans systematiska kvalitetsarbete, varför detta arbete inte ska betraktas som enskilda punktinsatser utan som ett kontinuerligt handlande i befintlig verksamhet. Därmed fungerar dokumentarten riktlinje bättre.

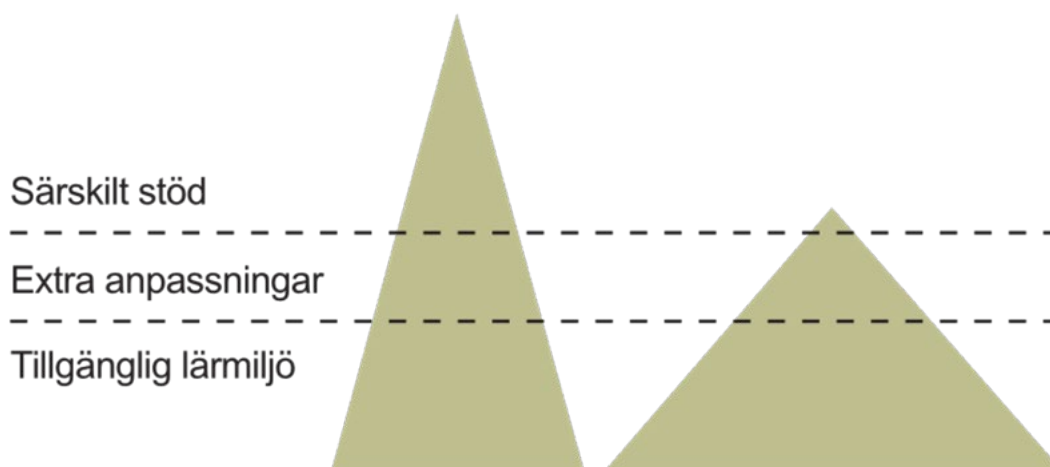
Förvaltningens bedömning

För att åstadkomma ett effektivt stöd till elever med neuropsykiatriska funktionshinder, behöver hela lärmiljön belysas, analyseras och justeras. Den sociala, pedagogiska och fysiska lärmiljön samspelar och blir en helhet för eleven. När lärmiljön tillgängliggörs

² Göteborgs Stads riktlinje för styrande dokument, s. 22.

³ Ibid, s. 19.

minskar behovet av extra anpassningar och särskilt stöd för de elever som annars, i en mer stel och oflexibel miljö, hade varit i behov av särlösningar. Specialpedagogiska skolmyndigheten visualiserar detta förhållande genom denna illustration:

Källa: Specialpedagogiska skolmyndigheten, SPSM.

En NPF-anpassad skola är den plats som alla elever har rätt till – en plats för lärande, tilltro till förmågor och för utveckling av kompetenser. Utifrån identifierade framgångsfaktorer för att skapa förutsättningar för anpassad lärmiljö och undervisning ser förvaltningen att det finns flera utvecklingsbehov.

I grundskoleförvaltningens strategi ingår kompetens om det kompensatoriska och inkluderande uppdraget. Kompetensen om NPF inom elevhälsans olika professioner behöver fördjupas för att elevhälsan i större utsträckning ska kunna vara en aktiv del i utvecklingen av arbetet. Förväntningen är att en ökad organisatorisk kompetens leder till en förflyttning i synsätt och värdegrund *från* elevens svårigheter *till* organisationens möjligheter, baserat på kunskap och förståelse om elevers olikheter och hur bemötandet påverkar undervisningens och anpassningarnas resultat. Kompetensutveckling ska leda till utvecklat arbetssätt och utvecklade lärmiljöer. Men förändring av arbetssätt nås inte genom en enstaka föreläsning, det är de gemensamma diskussionerna över tid som skapar gemensam förståelse och genom det förändring.

Grundskoleförvaltningen behöver skapa förutsättningar och tid för lärare att planera och anpassa undervisningen för elever med NPF. I detta ingår samarbete mellan elevhälsa och pedagogisk personal för att tillsammans omvandla kunskapen om NPF till anpassning av lärmiljö, undervisning och social miljö. Förhoppningen är att en tydligare organisation och utformning ökar verksamhetens förmåga att kombinera struktur och tydlighet med flexibilitet i lärmiljö och undervisning. Med en tydligare organisation skapas även tid och förutsättningar för elevhälsan att fullgöra sitt uppdrag att främja, förebygga och stödja elevernas utveckling.

Grundskoleförvaltningen behöver också utveckla och stärka befintliga system och rutiner för samverkan både med elever och vårdnadshavare, såväl internt inom grundskoleförvaltningen som med externa aktörer. Till exempel saknas system för att följa upp elevers behov av särskilt stöd samt elevers och deras vårdnadshavares erfarenheter av undervisning och lärmiljö i verksamheternas systematiska kvalitetsarbete. Ett annat exempel är behovet av att fördjupa implementeringen av övergångsplanen, så att

rutin och organisation för överlämningar finns för alla skolforms-, skolenhets-, stadies- och klassbyten.

Förvaltningen föreslår följande strategier för att bättre stödja utvecklingen mot en mer tillgänglig lärmiljö på samtliga skolenheter:

- Genomföra kompetensutvecklingsinsatser för grundläggande och fördjupad kunskap om neuropsykiatrisk funktionsnedsättning och tillgängliga lärmiljöer.
- Utveckla en stödorganisation för verksamheternas arbete med tillgängliga lärmiljöer och tillgänglig undervisning som bygger på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.
- Skapa tid och förutsättningar för elevhälsan att fullgöra sitt uppdrag att främja, förebygga och stödja elevernas utveckling.
- Skapa förutsättningar för samverkan och erfarenhetsutbyte inom och mellan professioner samt med andra verksamheter.
- Skapa förutsättningar för ökad delaktighet och inflytande för elever och vårdnadshavare.
- Skapa förutsättningar för tillgänglighet och anpassningar.
- Utveckla rutin och organisation för överlämningar.
- Som en del av det systematiska kvalitetsarbetet regelbundet följa upp tillgänglig lärmiljö och tillgänglig undervisning på skolenhets-, utbildningsområdes- och förvaltningsnivå.
- Öka bemanningen inom varje utbildningsområde med funktioner som har specialpedagogisk kompetens med särskild kunskap om NPF i syfte att stärka skolornas utvecklingsarbete.

Göteborgs Stad Grundskoleförvaltningen

Bengt Randén
Förvaltningsdirektör

Per Wikström
Avdelningschef Kvalitet, samordning och utveckling